

Памяці Уладзіміра Вялічкі

Лёгкіх дарог ён ніколі не выбіраў. Заўсёды і ўсюды рабіў усё так, як падказвала сэрца. А яно было шчырае і добрае. І цеплыні яго хапала на ўсіх: каго любіў і каго шанаваў, з кім працаваў і для каго быў настаўнікам. На жаль, 11 жніўня яно перастала біцца. Пайшоў ад нас беларускі грамадскі дзеяч, вядомы журналіст, кандыдат філасофскіх навук, колішні галоўны рэдактар часопіса «Коммунист Белоруссии» (пазней – «Беларуская думка»), заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзімір Паўлавіч Вялічка. Гэта сумная навіна застала многіх, хто яго ведаў і хто з ім працаваў поруч, знянацку.

Але ўжо нічога не зменіш і не паправіш – больш няма сярод нас сумленнага чалавека і шчырага патрыёта, які ўсё сваё жыццё самааддана служыў нашай Бацькаўшчыне.

За свае няпоўныя 75 гадоў Уладзімір Паўлавіч Вялічка напісаў сотні публіцыстычных артыкулаў, дзясяткі навуковых прац, выдаў некалькі кніг... Але пры гэтым ён ніколі не выстаўляў на парэдні план свой жыццяпіс, рэдка калі дзяліўся ўспамінамі. А лёс не песціў яго, пасылаў выпрабаванні, якія Уладзіміру Паўлавічу ўдавалася паспяхова пераадольваць толькі дзякуючы выключнай настойлівасці і веры ў лепшае.

Уладзімір Паўлавіч Вялічка нарадзіўся 30 кастрычніка 1943 года ў вёсцы Масявічы Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці. Яго дзяцінства ў пасляваенныя гады было нялёгкім, але і не пазбаўленым надзей: хлопчык у залежнасці ад свайго чарговага захаплення бачыў сябе то лётчыкам, то настаўнікам, то знакамітым вучоным-матэматыкам – у школе ён сур'ёзна займаўся матэматыкай і вельмі любіў дакладныя навукі. Аднак нечакана, і перш за ўсё для самога сябе, ён стаў журналістам.

Зыходным жа пунктам, так бы моўць, яго ўваходзін у прафесію стаў выпадак, пра які Уладзімір Паўлавіч заўсёды згадваў асабліва цёпла. Было гэта ў сярэдзіне 1950-х гадоў. Побач з яго роднай вёскай у тое лета вельмі прыгожа красаваў лён. Шырокае поле паўночнага шоўку некалькі дзён запар палола калгаснае маладзёжнае зв'язно Марыі Ліш. Сваёй справе дзяўчаты былі асабліва адданыя – працавалі рупліва, з энтузіязмам і з песнямі. І неяк вечарам тым весялухам, што вярталіся з поля, на вясковай вуліцы на вочы трапіўся Валодзя, і бойкая звеннявая, ведаючы пра «высокую адукаванасць» хлопца-выдатніка, жартаўліва папрасіла яго напісаць пра іх ударную працу ў раённую газету.

Як аказалася, выкананне той просьбы для шасцікласніка Уладзіміра Вялічкі не стала вялікай праблемай – так і з'явілася яго першая публікацыя. Атрымаўшы ад паштальёна свежую «раёнку», ён дзясяткі разоў чытаў-перачытваў тую заметку. І хоць не ўсё, пра што напісаў, трапіла на газетную паласу, хлопца радавала іншае – яго імя і прозвішча, якімі быў падпісаны матэрыял. Пасля гэтага з рэгулярнай паслядоўнасцю ў ружанскай раённай газеце, якая насіла назву «Заветы Леніна», пачалі з'яўляцца яго публікацыі пра школьныя справы, пра жыццё аднавяскоўцаў, пра калгасныя будні... Так задоўга да здачы выпускных экзаменаў за курс сярэдняй школы Уладзімір канчаткова вызначыўся, што будзе вучыцца на журналіста.

Але з паступленнем выйшла аказія – патрэбна была наяўнасць працоўнага стажу тэрмінам не менш за два гады, і зарабляць яго ўладальнік школьнага сярэбранага медала Уладзімір Вялічка накіраваўся ў тую самую ружанскую раёнку. А калі неўзабаве ў выніку праведзенай у Беларусі кампаніі па ўзбуйненні тэрытарыяльна-адміністрацыйных

рэгіёнаў у 1962 годзе Ружанскі раён быў скасаваны і адпаведна перастала выдавацца яго газета, таленавітага юнака ахвотна прынялі да сябе калегі з пружанскай раённай газеты «Зара камунізму». Два працоўныя гады праяцелі хутка, і Уладзімір, як і планаваў, падаў дакументы на аддзяленне журналістыкі філфака БДУ.

І тут зноў праблема: у Пружанскім райкаме партыі на маладога журналіста, да таго ж актыўнага камсамольца, разлічвалі асабліва і прарочылі яму светлыя перспектывы па партыйнай лініі. Адным словам, не хацелі адпусаць, угаворвалі, абяцалі залатыя горы, давалі час падумаць, пасля падаўжалі гэты тэрмін яшчэ не адзін раз. Але юнак у сваіх памкненнях быў непахісны. Дайшло да таго, што заўтра – першы ўступны экзамен, а яго заява на адпачынак так і не падпісана. Урэшце гэтае супрацьстаянне скончылася на карысць абітурыента – за некалькі хвілін да канца працоўнага дня рэдактар, які, дарэчы, зусім быў не супраць будучай журналісцкай кар’еры Уладзіміра Вялічкі, заяву ўсё ж падпісаў.

Пасля гэтага паўстала іншая задача: як да раніцы трапіць у Мінск. Быў ужо вечар, і ўсе і без таго рэдкія аўтобусы на сталіцу з Пружан ужо адправіліся. Але, як вядома, безвыходных сітуацый не бывае – Уладзімір выпадкова даведаўся, што з адной з пружанскіх арганізацый ноччу ў Мінск па вельмі неабходныя запчасткі накіроўваецца палутарка. Месца ў кабіне побач з вадзіцелем было занятае, таму яму спагадліва прапанавалі сесці ў кузаве. Выбіраць, канечне ж, не даводзілася. Затое ў шэсць гадзін раніцы ён быў ужо ў сталіцы.

Са здачай уступных экзаменаў праблем не ўзнікла – высокая адзнака, сярэбраны медаль і, хоць непрацяглая, але багатая на вопыт працоўная біяграфія гарантавалі абітурыенту Вялічку месца сярод студэнтаў-першакурснікаў. Гады вучобы былі напоўнены не толькі старанным навучаннем, але і актыўнай камсамольскай і грамадскай дзейнасцю. Больш таго, кожнае лета ён быў сярод пакарыцеляў цалінных зямель. У Казах-

стане тады працавала шмат студэнцкіх будаўнічых атрадаў з Беларусі, і дзейнасць практычна ўсіх з іх вызначалася выключнай арганізаванасцю і выніковасцю. Немалая заслуга ў гэтым была і Уладзіміра Вялічкі, які на момант заканчэння вучобы ў БДУ займаў пасаду намесніка камандзіра Беларускага рэспубліканскага штаба студэнцкіх будаўнічых атрадаў. Гэта даволі высокая грамадская пасада давала яму шэраг пераваг – без праблем, напрыклад, мог уладкавацца на адказную работу ў штаце ЦК камсамола альбо застацца ў аспірантуры. Але Уладзімір Паўлавіч вырашыў інакш: вярнуўся на родную Брэстчыну, у абласную газету «Заря», праца ў якой была для яго не толькі перыядам прафесійнага станаўлення, але і добрай жыццёвай школай.

І зусім неспадзяваным для ўжо вядомага журналіста аказаўся чарговы паварот лёсу – пасля шасці гадоў творчай дзейнасці ў абласной газеце яго запрасілі працаваць у Брэсцкі абкам партыі, дзе ён узначаліў лектарскую групу. У прапагандысты ён запісаўся сам, каб і надалей ездзіць па вобласці, сустракацца з цікавымі людзьмі, бываць у працоўных калектывах... Усё гэта па-свойму яго прыцягвала, творча жывіла, давала натхненне, у тым ліку і журналісцкае, спрыяла з’яўленню новых актуальных публікацый у абласной альбо ў рэспубліканскіх газетах.

Тым часам лёс вёў Уладзіміра Вялічку ўсё далей, па-ранейшаму падносячы сюрпрызы. Рашэнне бюро Брэсцкага абкама аб накіраванні яго на вучобу ў Маскву, у Акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС было з іх разраду. Конкурс – каля пяці чалавек на месца. Уладзімір Паўлавіч усе экзамены здаў на выдатна і стаў аспірантам прэстыжнай у Савецкім Саюзе навучальнай установы.

Пасля заканчэння другога курса, дзяліўся ўспамінамі Уладзімір Паўлавіч, ён з сям'ёй адпачываў у адным з пансіянатаў пад Брэстам. І аднаго разу там здарыўся сапраўдны перапалох: патэлефаналі з ЦК КПБ і паведамлілі, што на заўтра У. Вялічку запрашае да сябе Пётр Міронавіч Машэраў. Зразумела, першым ранішнім аўтобусам ён накіраваўся ў Мінск. Машэраў прыняў гасцінна, гаварылі нязмушана на самыя розныя тэмы – пра грамадазнаўчыя навукі, перш за ўсё пра філасофію і этыку, пра родную першаму сакратару ЦК КПБ Расоншчыну, пра літаратуру... А пад канец гутаркі Пётр Міронавіч нібы між іншым рэзюмаваў: «Ну што ж, будзем працаваць разам». Гэта быў даволі нечаканы паварот: Машэраў шукаў сабе памочніка, які курыраваў бы блок сацыяльна-гуманітарных пытанняў. Ён чытаў публікацыі У. Вялічкі ў беларускіх газетах і часопісах, у саюзнай газеце «Правда», лічыў іх надзённымі і актуальнымі, таму і спыніўся на яго кандыдатуры.

Ад прапановы Уладзімір Паўлавіч адмаўляцца не стаў, папрасіў час, каб падумаць. А ўжо дома, параіўшыся з роднымі і сябрамі, вырашыў, што трэба скончыць вучобу ў акадэміі. П. Машэраў яго адмову прыняў да ведама, але канчаткова пытання так і не вырашыў, пасада памочніка па-ранейшаму заставалася вакантнай.

Новы 1980 год Уладзімір Паўлавіч сустракаў з сям'ёй у Брэсце. Назаўтра ў час вячэры ў кватэры настойліва зазваніў тэлефон і ў слухаўцы прагучала знаёмае: «Вас заўтра чакае Пётр Міронавіч». На гэты раз П. Машэраў міндальнічаць не стаў, па-дзелавому коратка кінуў: «Зараз

пачнецца бюро ЦК. Не тушуйся, спрацуемся!». На тым пасяджэнні У. Вялічку аднагалосна зацвердзілі памочнікам партыйнага лідара Беларусі.

Сумесная праца з Пятром Міронавічам ва Уладзіміра Паўлавіча была непрацяглай. У пачатку кастрычніка таго ж 1980 года першы сакратар ЦК КПБ загінуў у аўтамабільнай катастрофе ў Смалявіцкім раёне. Аднак той перыяд сваёй працоўнай біяграфіі У. Вялічка адзначаў як адзін з самых яркіх.

Пасля смерці Машэрава Уладзімір Паўлавіч больш за два гады працаваў памочнікам новага першага сакратара ЦК Кампартыі Беларусі Ціхана Кісялёва, а затым накіраваўся зноў у Маскву – яго прапанавалі на пасаду інструктара арганізацыйнага аддзела ЦК КПСС. Праца ў вышэйшым органе партыйнага кіраўніцтва была цікавай, тым не менш яго нястрымна цягнула ў родную Беларусь. Таму, як толькі з'явілася магчымасць, У. Вялічка вярнуўся ў Мінск, дзе і быў прызначаны галоўным рэдактарам часопіса «Коммунист Белоруссии».

Як прызнаваўся Уладзімір Паўлавіч, паступова ў «Коммунисте...» склаўся калектыў, якому пад сілу было вырашэнне любых творчых задач. Але грывнуў жнівень 1991-га. Акурат у дзень самаабвяшчэння Дзяржаўнага камітэта па надзвычайным становішчы, так звананага ГКЧП, выйшаў восьмы нумар часопіса. А вось выхад чарговай, вераснёўскай кніжкі «Коммуниста Белоруссии» за 1991 год аказаўся пад пагрозай зрыву. Толькі дзякуючы неймаверным намаганням часопіс змог убачыць свет. Праўда, на чацвёртай старонцы вокладкі было змешчана рэдакцыйнае «Слово к читателю», у якім праўдзіва апісвалася сітуацыя: дзейнасць КПБ прыпынена, часопіс апынуўся ў крытычнай сітуацыі, але калектыў мае намер перапрафіляваць выданне, прапануецца назваць яго «Беларуская думка»...

Прыкладна такія ж самыя, як і ў рэдакцыйным звароце да чытачоў, словы сказаў тады Уладзімір Паўлавіч і свайму калектыву. Сказаў сумленна, без прыхарошвання сітуацыі і завоблачных

абяцанняў. Сёй-той успрыняў тую шчырасць галоўнага рэдактара як беззваротную страту і паспяшаўся пакінуць рэдакцыйную каманду, а некаторыя даверыліся яму, паверылі, што новы часопіс абавязкова з'явіцца і іх багаты працоўны вопыт будзе там запатрабаваны.

Так яно і адбылося. За даволі кароткі тэрмін супрацоўнікамі, якія паверылі свайму галоўнаму рэдактару, быў падрыхтаваны першы нумар «Беларускай думкі». Ён пабачыў свет у кастрычніку 1991 года. Адкрываў часопіс зварот «Да нашых чытачоў», дзе былі сцісла выкладзены мэты і задачы новага выдання, яго рэдакцыйная палітыка. «Тры драматычныя дні жнівеньскай завірухі далі моцныя штуршок для фарміравання грамадзянскай і нацыянальнай свядомасці, – гаварылася ў ім. – Магутны рух супраць таталітарызму, за дэмакратыю і свабоду зліўся з пераходам да ўсталявання якасна іншых форм грамадскага жыцця. Беларусь надзвычай лёгка выйшла з небяспечнага шторму, але працягвае, вобразна кажучы, пікіраваць. Павальны дэфіцыт тавараў штодзённага ўжытку, імклівы рост злачыннасці, абрыдлая дэмагогія выклікаюць у насельніцтва незадаволенасць, а ў грамадстве – нестабільнасць. У гэтых складаных умовах сацыяльнай практыцы, як ніколі раней, патрэбны абгрунтаваны прапановы, дакладныя рэкамендацыі. Генерыраваць, прапагандаваць іх і прызначаны тэрэтычны, навукова-публіцыстычны часопіс «Беларуская думка». Яго галоўная задача – самым рашучым чынам мяняць нашы погляды на сучаснасць, быць трыбунай новых ідэй, незалежных меркаванняў... Новы часопіс возьме ўсё лепшае, што было ў папярэдніка – часопіса «Коммунист Белоруссии», якому няма чаго саромецца за сваю мінулую дзейнасць і які заўсёды імкнуўся аб'ектыўна асвятляць ход падзей...»

Ад нумара да нумара «Беларуская думка» набірала моц і размах, а разам з імі – і аўтарытэт у чытацкім асяроддзі. Часопіс змог гарманічна аб'яднаць пад сваёй вокладкай добрую, якасную журналістыку з навуковай думкай, і ў гэтым была яго

ўнікальнасць. А ў тым, што выданне аказалася менавіта такім, безумоўна, заслуга яго галоўнага рэдактара.

У 2007 годзе «Беларуская думка» ўвайшла ў склад Беларускага тэлеграфнага агенцтва. Уладзімір Паўлавіч лічыў тое рашэнне не зусім лагічным, прынятым неабдуманым, на што ён, вядома ж, меў поўнае права. Тым не менш, узначальваючы літаратурна-мастацкі, духоўна-асветны, навуковы часопіс Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы «Белая Вежа», ён па-ранейшаму цікавіўся нашым выданнем і шчыра прызнаваўся, што не расчараваны сваім дзецішчам, заўсёды жадаў усім супрацоўнікам «Беларускай думкі» плёну і новых творчых знаходак.

Асабліва цёплай і запамінальнай для рэдакцыйнага калектыву была мінулагодняя сустрэча з Уладзімірам Паўлавічам, калі мы запрасілі яго да сябе з нагоды 95-годдзя часопіса. Помніцца, ён жартаўліва здзіўляўся, як імкліва ад кастрычніка 1991 прабегае час – цэлых... 95 гадоў. Канечне ж, ён добра ведаў, што летаблічэнне «Беларуская думка», як і прынята ў такіх выпадках, вядзе ад выданняў, паслядоўнікам якіх яна стала – «Вперёд», «Весткі ЦК КП(б)Б», «Бальшавік Беларусі», «Коммунист Белоруссии»...

У.П. Вялічка – аўтар сямі кніг і мануграфій, зборніка «Сын беларускага народа Петр Машеров: к 95-летию со дня рождения: воспоминания и статьи» (2013), сцэнарыя дакументальнай кінатрылогіі пра П. Машэрава «Беларусь была яго лёсам» (1989). Аднак самай галоўнай у сваім жыцці ён лічыў кнігу «Петр Машеров. Беларусь – его песня и слава» (2018), над якой працаваў некалькі апошніх гадоў і якая пэўны час чакала свайго выхаду ў свет.

Вядома ж, былі ва Уладзіміра Паўлавіча і іншыя творчыя задумы. На вялікі жаль, ажыццявіць іх не паспеў. Але тое, што яму ўдалося зрабіць за сваё жыццё, – яскравы прыклад рупнасці для ўсіх тых, хто яго ведаў і ў чыёй памяці светлы вобраз Уладзіміра Паўлавіча Вялічкі застаецца назаўсёды.

Сяргей ГАЛОУКА ▮